

Nr 90.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag med vissa bestämmelser om böter och viten; given Stockholms slott den 23 februari 1951.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag med vissa bestämmelser om böter och viten.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Förslag

till

Lag**med vissa bestämmelser om böter och viten.**

Härigenom förordnas som följer.

Böter skola, om ej annat är föreskrivet, tillfalla kronan. Vad nu sagts skall även gälla viten, som utdömas på grund av myndighets föreläggande eller omedelbart på grund av lag eller författning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1952.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 februari 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler fråga angående *vissa bestämmelser om böter och viten*. Föredraganden anför följande.

Medan det tidigare var vanligt att bestämmelser meddelades om bötesfördelning, enligt vilka böter helt eller delvis skulle tillkomma annan än kronan, föreskrives numera så gott som undantagslöst i nytillkomna författningar att böter i sin helhet skola tillfalla kronan. Något generellt stadgande härom finnes icke; särskilda föreskrifter måste därför upptagas i varje författning, som innehåller bestämmelser om bötesstraff. För att vinna en förenkling i detta hänseende har i en inom justitiedepartementet upprättad *promemoria* föreslagits en lagbestämmelse, enligt vilken böter, om ej annat är föreskrivet, skola tillfalla kronan.

I promemorian anföres att den föreslagna bestämmelsen bör avse såväl dagsböter som omedelbart i penningar ådömda böter (även s. k. normerade böter) samt att den bör gälla icke blott böter som utdömas av domstol eller åläggas genom strafföreläggande utan även sådana som ådömas av administrativ myndighet. Vidare framhålles att bestämmelsen bör omfatta även viten, om dessa utgöra en straffpåföljd av samma art som böter, vilket är förhållandet, då de grunda sig på allmänna, för alla fall av viss beskaffenhet givna föreskrifter. Däremot anses bestämmelsen icke böra gälla viten, som grunda sig på domstols eller annan myndighets föreläggande i konkreta fall och därför kunna betecknas såsom tvångsmedel. Det nu angivna resultatet i fråga om bestämmelsens tillämpning på viten skulle emellertid, enligt promemorian, uppnås utan någon särskild föreskrift. I promemorian hänvisas till att lagen den 24 september 1931 med vissa bestämmelser om bötesstraff utom strafflagens område (särskilda böteslagen), ehuru däri endast talas om böter, enligt ett uttalande i propositionen till 1931 års riksdag är tillämplig i fråga om viten, vilka ådömas såsom straff, men icke då det gäller viten såsom tvångsmedel.

Enligt promemorian skulle den föreslagna bestämmelsen upptagas i särskilda böteslagen såsom en ny paragraf, betecknad 3 §, och träda i kraft den 1 januari 1952.

Infortrade yttranden över promemorian ha avgivits av Svea hovrätt, Göta hovrätt och hovrätten för Västra Sverige samt av strafflagberedningen, vilken i ärendet samrätt med straffrättskommittén. Därjämte ha yttranden inkommit från föreningarna Sveriges häradshövdingar, Sveriges stadsdomare, Sveriges landsfiskaler och Sveriges stadsfiskaler.

I *samtliga yttranden* lämnas det i promemorian framställda förslaget utan erinran. *Strafflagberedningen* ifrågasätter emellertid, om icke den föreslagna bestämmelsen borde göras tillämplig även beträffande viten, icke blott i den utsträckning som angives i promemorian, d. v. s. där vitena enligt nutida språkbruk skulle betecknas såsom böter, utan över huvud beträffande viten som åläggas av offentlig myndighet. Såvitt beredningen kunnat finna, tala de skäl som föranlett förslaget för en sådan utvidgning. Även *Svea hovrätt* framhåller att de skäl som åberopats till stöd för förslaget synas tala för en motsvarande regel beträffande viten såsom tvångsmedel.

Hovrätten för Västra Sverige anför att det syntes hovrätten vara, ehuru icke nödvändigt, så dock av praktiska skäl lämpligt att det direkt i lagtexten kom till uttryck att särskilda böteslagen avsåg sådana viten, vilka ådömas såsom straff, men ej viten såsom tvångsmedel.

Departementschefen.

Den i promemorian förordade lagbestämmelsen, mot vilken någon erinran icke gjorts i yttrandena, synes vara motiverad av praktiska skäl. Jag biträder därför förslaget att i lag upptaga ett stadgande, enligt vilket böter, om ej annat är föreskrivet, skola tillfalla kronan. Det kan anmärkas att detta stadgande blir tillämpligt i alla de fall då någon annan föreskrift om vem som skall erhålla böterna icke finnes. Stadgandet kommer alltså att gälla även äldre bötesbestämmelser, om de sakna dylik föreskrift. Praktisk betydelse får stadgandet dock främst i fråga om nytillkomna författningar.

I två yttranden har ifrågasatts, om icke stadgandet borde avse icke blott, såsom i promemorian förordats, böter och viten, vilka ådömas såsom straff, utan även viten med karaktären av tvångsmedel. Såsom ett skäl härför skulle kunna anföras att det stundom kan vara vanskligt att avgöra, om ett vite är att hänföra till det ena eller andra av dessa olika slag av viten, t. ex. om vitet grundar sig på ett föreläggande av myndighet, vilket riktar sig till en obestämd krets av personer (jämför NJA 1915: 634). Av större betydelse förefaller emellertid vara att en sådan utvidgning synes vara betingad av samma skäl som föreligga beträffande böter. Även i fråga om viten torde, oavsett om de ha karaktären av straff eller av tvångsmedel, såsom en allmän regel gälla att de tillfalla kronan, om ej annat är föreskrivet. Frågan gäller

alltså nu endast, om det är motiverat att låta denna regel komma till uttryck i ett lagstadgande. Härvid torde man främst böra taga hänsyn till att författningar ej sällan innehålla bestämmelser både om böter och om viten. Den praktiska vinsten av den föreslagna lagbestämmelsen blir i dessa fall ringa, om författningen i varje sådant fall måste innehålla ett stadgande som anger att viten skola tillfalla kronan.

På grund av vad nu anförts torde stadgandet böra avse icke blott böter utan även viten, som utdömas på grund av myndighets föreläggande eller omedelbart på grund av lag eller författning. Däremot bör stadgandet naturligtvis icke omfatta viten, vilka utdömas på grund av avtal och som sålunda ha karaktären av ett på förhand bestämt skadestånd, såsom de viten vilka omtalas i 36 § avtalslagen och i 9 kap. 37 § vattenlagen.

Med hänsyn till att stadgandet sålunda skulle komma att avse andra slag av viten än dem som omfattas av bestämmelserna i särskilda böteslagen, torde det vara lämpligast att icke låta stadgandet ingå i denna lag utan giva det formen av en fristående lag. Det föreligger då icke heller någon anledning att i övrigt ingå på frågan om särskilda böteslagens tillämpning, då det gäller viten.

Den föreslagna lagen torde, såsom i promemorian förordats, böra träda i kraft den 1 januari 1952.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats bilagda förslag till lag med vissa bestämmelser om böter och viten.¹

Föredraganden hemställer att lagrådets utlåtande över lagförslaget måtte för det i 87 § regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Lars Nordvall.

¹ Bilagan, vilken är av samma lydelse som det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 22 februari 1951.

N ä r v a r a n d e :

justitieråden EKBERG,
STRANDBERG,
LJUNGGREN,
regeringsrådet BJÖRKHOLM.

Enligt lagrådet den 20 februari 1951 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 februari 1951, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag med vissa bestämmelser om böter och viten*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet B. Kjellin.

Förslaget föranledde följande yttrande av *justitieråden Ekberg och Strandberg*:

Av remissprotokollet framgår, att förevarande lagförslag är avsett att omfatta, förutom böter, alla slag av viten utom sådana, som ha karaktären av ett på förhand bestämt skadestånd, såsom de viten, vilka omnämnas i 36 § avtalslagen och i 9 kap. 37 § vattenlagen. Under lagen skola således falla både viten, som utgöra straffpåföljd av samma art som böter, och viten, vilka äro att anse som tvångsmedel. Såsom i departementspromemorian huvudsakligen framhållits, är det kännetecknande för den förstnämnda gruppen, att vitet grundar sig på allmänna, för alla fall av viss beskaffenhet givna föreskrifter, medan det i den sistnämnda gruppen är fråga om vite, som avser att tvinga någon att företaga en viss handling eller att avhålla sig från en sådan och som grundar sig på domstols eller annan myndighets föreläggande i ett konkret fall.

Medan den sistnämnda gruppen uppenbarligen åsyftas med det i lagtexten använda uttrycket »viten, som utdömas på grund av myndighets föreläggande», lär den senare delen av lagtexten, däri omnämnas viten, som utdömas »omedelbart på grund av lag eller författning», avse den förstnämnda gruppen. Hit höra emellertid rätteligen icke blott de fall, då lag, förordning eller annan av Kungl. Maj:t utfärdad författning omedelbart stadgar vite för överträdelse av ett förbud eller för försummelse av ett på-

bud, utan jämväl sådana fall, i vilka av annan myndighet än Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter innehålla bestämmelse om vite som straffpåföljd. Exempelvis kan anföras, att en länsstyrelse med stöd av 6 § 1 mom. landshövdinginstruktionen föreskrivit vite för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet såsom i samband med meddelande av förbud för obehöriga att beträda visst område. Det är emellertid tvivelaktigt, huruvida sådana föreskrifter, som nu åsyftas, kunna undantagslöst hänföras under begreppet »författning». Detta begrepp torde i själva verket vara ganska obestämt. De ifrågavarande föreskrifterna kunna svårigen heller föras in under beteckningen »myndighets föreläggande» i lagtextens förra del, vilken såsom ovan framhållits får anses syfta på viten såsom tvångsmedel.

Även om större risk icke föreligger, att missförstånd angående lagens rätta innebörd i berörda hänseende skulle uppkomma i rättstillämpningen, må likväl framhållas, att förslaget skulle vinna i tydlighet, om ordet »författning» utbytes mot orden »annat stadgande».

Justitierådet Ljunggren och regeringsrådet Björkholm lämnade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Bengt Larson.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 februari 1951.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler lagrådets den 22 februari 1951 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 16 februari 1951 remitterade förslaget till *lag med vissa bestämmelser om böter och viten*.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden följande.

Två av lagrådets ledamöter ha förordat en ändring i lagtexten i syfte att tydligare utmärka, vilka slag av viten som omfattas av den föreslagna lagen. De andra två ledamöterna ha lämnat förslaget utan erinran. Enligt min mening angivas i förslaget, på ett tillräckligt tydligt sätt och med användande av sedvanlig terminologi, alla de slag av viten som äro avsedda att inbegripas under lagen. I likhet med sistnämnda två lagrådsledamöter anser jag alltså någon ändring av den föreslagna lagtexten icke vara påkallad.

Föredraganden hemställer härefter att förslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Karl Gustaf Grönhagen.